

קורס מס. 01-444-79: מתודיקה של הוראת המוסיקה

סוג הקורס: סדנה

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: שנתי

שנת לימודים: תשע"ז

אתר הקורס באינטרנט: <http://hl2.biu.ac.il/default.asp>

מרצה: ד"ר עטרה איזקסון

isaacsa@biu.ac.il

מועד: יום ד' 12-14 בניין המוסיקה (1005 חדר 109)

תאריכי המפגשים: ס"א

1.2.17, 25.1, 18.1, 11.1, 4.1.17, 28.12, 21.12, 14.12, 7.12, 30.11, 23.11, 9.11.16

[סה"כ 13]

ס"ב: 28.6.17, 21.6, 14.6, 7.6, 17.5, 10.5, 3.5, 26.4, 19.4, 5.4, 29.3, 22.3, 15.3.17 [סה"כ 13]

א. מטרת הקורס:

הקניית כל המרכיבים האמנותיים באמצעות הוראה בכתה (שיעור המוסיקה כחוויה) לגילאי יסודי ועד חטי"ב. הקורס כולל הכנת ת"ל שנתית, תכנון יח' הוראה, דוגמאות למבנה מערך שיעור, עקרונות האזנה פעילה בתנועה, ציור ונגינה, הוראת שירים, הוראת נגינה בקבוצה וליווי בכלי נגינה, קריאת פרטיטורה, פרויקטים מיוחדים, שילוב אמנויות ופעילות משיעור המוסיקה בתוך המערך הבית-ספרי. הסטודנט נדרש לקשר בין מערכת מושגים גלובלית המארגנת את ההאזנה למוסיקה, לבין הביטויים המוסיקליים המפורטים - בהם ניתן להבחין בניתוח יצירה מוסיקלית נלמדת.

ב. תוכן הקורס: מהלך השיעורים - תכנית הוראה מפורטת

מס. השיעור	נושא השיעור
1	ס"א מבוא, הצגת חומרי למידה ודרישות הקורס גבוט / פרוקופייב עקרונות פתיחת שיעור מהי האזנה פעילה? ניצול אלמנט מוסיקלי ובידודו [בדינרי / באך] ריקוד כפרי / הנדל
2	פתיחת השיעור בחזרה וחשיבותה חשיבות מיפוי קטע ההאזנה הוראה נון-ורבלית מהי ג'סט מוסיקלית? דוגמא לתכנון ת"ל שנתית כיצד בונים מערך שיעור? [הקצאת זמנים ורעיון מלכד] רונדו / סויטה מס. 2 – באך מהי נקודת אחיזה עפ"י המודל של בתיה שטראוס רגטיים / הווארד
3	תפקיד המנצח אבחנה בין משקל זוגי ומשולש, ניצוח מנואט / סויטה מס. 2 – באך

	ניצול אלמנט של שתק או הפסקה בשירים (הטיול הקטן, מרש הדייגים / הדודאים) מחול השעות / פונקציאלי	
4	חשיבות סיכום הנלמד : חידון קטעי האזנה, לימוד על דרך ההשוואה ריקוד החלילים / צ'יקובסקי [נקודת אחיזה = פסוק חוזר] רונדו אלה טורקה / מוצרט [מקצב חוזר, בידודו והצמדת טקסט]	
5	מחוויה להפנמת הנלמד : מחול השעות מבנה הקטע וצפייה באנימציה מתוך פנטזיה / וולט דיסני הבדל בין מערכי שיעור שונים, מהן מטרות קוגניטיביות ומטרות רגשיות מחול הרוחות הטובות / גלוק [מראה נון-ורבליית עפ"י זוגות] משוב לגבי תחושות הפעיל והצופה	
6	כיצד בוחרים יצירה? דוגמא לזיהוי ג'סטה מוסיקלית בחורף מאת ויואלדי (הפעלה עם ניירות) הנחיות להכנת העבודה ניצול משאבי עמיתים : נגינה, הופעה והדגמה שילוב כלי נגינה : כיצד מנגנים בכלים? שלבי ההפעלה ומטרות הנגינה / הליווי בכלי נגינה היפה בנשף / אנדרסן	
7	השיר תפילת גשם / לוי קיפניס משחק תבניות מקצב פולקה / שוסטקוביץ דרכים שונות להוראת שירים	
8	מקהלה עליזה / הירש יצירת פרטיטורה מקורית באפקטים הוראת שירים : התייחסות לטקסט ומנגינה. כיצד שרים? מבנה אופטימאלי של שיעור מוסיקה : חזרה – גוף [שיר + האזנה] סיום	
9	דוגמאות לסוגים שונים של שירים ודרכי הקנייה : שירי חנוכה לפי מרווחים פיציקטו / דליב שני שירים לפעוטות היורה, שני אורחים מלאך מסולם יעקב טומבה	
10	שירה משותפת של שירים שלמדנו ישושום התייחסות לזייפן I like the flowers הקנון מי הוא? (י. בראון) ולס הפרחים / צ'יקובסקי	
11	רונדו / ראמו [הקשת מקצב בפסוק חוזר] הגעת ניצחת שינוי פאזה, תפיסת הרגע שיעורי נגינה בחליליות	
12	הוראת חלילית בקבוצה הנחיות לגבי הגשת העבודה (אורך, פורמט, מיפוי, ניסוח, תוים, דיסק)	
13	המשך חליליות ולס / שוסטקוביץ כיצד כותבים נוטציה מוסיקלית כיצד כותבים ומגישים עבודה? סקירת פרויקטים מצטיינים חזרה על קנונים, הקנייה : מעבר לגדר, מי נשאר? לילה עבר, כי רד היום דף משאלה ? חזרה וריענון סיכום ס"א	

הקניית שירים: תן ברכה, בשנה הבאה, אל ארצי, אור וירושלים, ירושלים של זהב	ס"ב שיעור מ. 14
מרש תורכי / בטהובן כיצד ניגשים לקטע האזנה: הורנפיפ / הנדל דוגמאות ודרכים להקניית שיר:	15
אנליזה של קטע האזנה: ריקוד רוסי – מפצח האגוזים / צ'יקובסקי דוגמאות להקניית שיר: נרותיי הזעירים, רקפת, לילה עבר	16-17-18
מרצים אורחים: ש. בורוכוב / מ. אייזנברג / ש. סברוב / מ. וייס / ד. ברוק (לא סופי)	19
הקנון: ממעמקים פתוח וסגור בתנועה ובציור, מהו התהליך המתרחש בתוך המוסיקה? טריו אופ. 100, II / שוברט אנליזה ותגובה בתנועה לקראת פורים	20
אור וירושלים, ירושלים של זהב: הקנייה לתלמידי תיכון, שאלות המתייחסות לטקסט, ללחן ולרקע של השיר כולל השמעת ביצועים שונים פרלוד – סויטת הולברג / גריג איתור הגיסטות המוסיקליות והצעות להפעלה	21-22
כיצד מלמדים מוסיקה תכניתית? קיץ / ויואלדי; תמונות מתערוכה / מוסורגסקי: פרומנד, בידלו, הגמד, האפרוחים, 2 יהודים	23
הפעלת וניסוי הפרויקטים	24
כורל מתוך קנטטה / באך הנערה מארל / ביזה	25
תיזמור: מרש צה"ל, מוסיקת ליל זעירה, מומנט מוזיקלי / שוברט סיכום כל קטעי ההאזנה ברצף הגשת פרויקטים	

כמו כן ישתתפו בקורס מרצים אורחים המלמדים בשיטות הוראה שונות, ועוסקים בתחומי דעת מוסיקליים שונים, כגון: הבנת הנשמע, שילוב המרכיבים מוסיקליים בשיעור, הוראת גי'אז, הפקת טקסים וחגיגות, או ריתמוסיקה בשיטת דלקרוז, קודאי ואורף.

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות ומטלות:

הסטודנטים יידרשו ליישם הנלמד בהגשת פרויקט גמר העוסק בתכנית לימודים לשכבת גיל מסוימת (א-ב / ג-ד / ה-ו / חט"ב / חט"ע) 20% והגשת מערך שיעור לקטע האזנה (פעילה) ושיר 80%

העבודה תוגש בזוגות ותכלול ת"ל שנתית (של כ-30 שיעורים) ברמת בחירת החומרים לאחת משכבות הגיל המופיעות לעיל. כמו כן, כולל פרויקט הגמר מערך לקטע האזנה + שיר וניתוחם, שלא נלמדו בקורס (+ פרטיטורה וקישור ליצירה און-ליין). העבודה תוגש מודפסת ותכלול את סיבת הבחירה, מיפוי הקטע (כלים, אופי, תזמור, מבנה [יש לסמן גם בתוך הפרטיטורה]), מאפיינים

ונקודת אחיזה), תכונותיו הבולטות, קהל היעד, רקע על היצירה (בקצרה), גיטות מוסיקליות עיקריות ודרכי הפעלה מפורטות.

היקף העבודה: עד 3-4 עמ'. רצוי שהעבודה תהיה קצרה ותמציתית ככל שניתן [בדומה למערכים שהוצגו משך הקורס מתוך האזנה פעילה מאת ב. שטראוס]. כל הפעלה הקשורה למוסיקה תיכתב בתוים ולא במילים (התייחסות לנושאים, משפטים או תבניות מקצב) יינתן דגש מיוחד בהערכה על אופן הכתיבה והניסוח הקריאים והניתנים לביצוע מתוך הכתוב ללא עזרה בתיווך חיצוני / מילולי. **השיר** יוצג בלוויית תוים מקוריים וטקסט מנוקד, ויכלול **ד"ע לתלמיד** הכולל תשובות בסוגריים. במידה והינך משתמש/ת במקור מידע יש לציין מראי מקום. **שלבי העבודה:** סוף ס"א – בחירת קהל היעד לת"ל והגשת הנושא (שם היצירה והשיר) לאישור המרצה;

שיעור ראשון של ס"ב – הגשת טיוטא מודפסת לבדיקה ראשונית של עמיתים; משך ס"ב יציגו הסטודנטים את רעיונות הפרויקטים שלהם בפני העמיתים מס. דקות בכל שיעור.

סטודנטים שיציגו את עבודתם בפני העמיתים יקבלו 10 נק' בונוס
השיעור האחרון של ס"ב - הגשת הפרויקט. **אין לניילן כל עמוד בנפרד.**
קנס 5% על כל שבוע איחור

ציון עובר: 66

ד. ביבליוגרפיה:

אדמיאלי, י. (תשכ"ז). אמיל ז'אק דלקרוז. ת"א: סמינר הקבוצים, המעבדה הפדגוגית.

אהרונוף, פ. ו. (1986). מוסיקה וילדים. ניו יורק: הגלגל מתגלגל.

אלקושי, ר. (1990). שעשועי אלתור: באומר, בצליל ובציור: להוראת מוסיקה בקבוצות.

_____ מדו עד דו.

_____ שירי להקה לילדים א'.

_____ שירי תנועה ומחול.

בלס, נ. (1995). מוסיקה לי: בסיפור ובמשחק. תל-אביב: טפר.

_____ (1990). מוסיקט: המחשה והמחזה של מוסיקה תכניתית לגיל הרך. ת"א.

בלצן, א. (2003). היידן ובטהובן: מורה ותלמיד. [ספר + תקליטור] מודן.

_____ (2009). התקווה - עבר, הווה, עתיד: מסע רב-תחומי בעקבות ההמנון הלאומי. מנחת למורים מלווה בשני תקליטורי שמע. ירושלים: משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים.

במלל ובזמר: השתקפות השפה, הספרות, המקורות היהודיים והאמנות הישראלית בזמר העברי. (2011). ירושלים, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית.

ברגר, י. (תשמ"ח). מוסיקה לכל: גישה לחינוך מוסיקלי בהשראת תורתו של זולטן קודאי. ירושלים: קסת, הפקות והוצאה לאור.

ברלין-פפיש, ט. (תשל"ח). להיות מורה: פרקים בהוראת מוסיקה. אוצר המורה.

- ברנד, א. (1993). *צלילים בראש*. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן, המכון לאינטגרציה חברתית.
- הכהן, ש. (1978). *מוסיקה לגיל הרך: שירי משחק*. עבודת צוות המרכז ללימוד פעילויות הילד בהדרכת אורנים: המרכז ללימוד פעילויות הילד.
- לבה-יפתח, אילה. (2006). *יו"ד גימ"ל שירי משחק לילדים*.
- טוריאלי, ע. גולדשטיין, ש. (1991). *חגיגה בצלילים: שירי חג ומועד*. משרד החינוך והתרבות, הפיקוח על החינוך המוסיקלי – המרכז המתודי למוסיקה, אבן יהודה.
- יעקבי, ר. (1996). *מוסיקל: תכנית לימודים מוסיקלית*.
- כהנוביץ, צ. (תשנ"ד). *ממש יום טוב: שירים ופעילויות מוסיקליות לגיל הרך*. ת"א: בר-אור.
- לוי – תנאי, ש. (1977). *בזמר ובמחול*. ת"א: מפעלי תרבות וחינוך.
- לירון, צ. (1980). *בצליל ובתנועה משחקים ריתמיים*. ת"א: "אור-תו".
- מאיר, ש. בר מ., דודאי ב. (תשל"ח). *הגן רוקד*. ירושלים.
- מוסיקה לגן הילדים ולבית הספר היסודי: כיתות א-ו: רקע, הנחות, מטרות, ביצוע, כשרים, הישגים*. תכנית לימודים לבית הספר הממלכתי והממלכתי דתי, הוכנה על ידי המרכז לתכניות לימודים. ירושלים: משרד החינוך והתרבות, תשל"ח.
- פינקאל, י. (1994). *משחקים מוסיקליים: משחקי העשרה בחינוך מוסיקלי*. קדימה: ברנר שירותים דידקטיים.
- פינקאל, יהודית ואחרים, *זמר לך לגיל הרך*. (2009). ירושלים: הוצאת משרד החינוך והתרבות והספורט, המזכירות הפדגוגית - אגף המפמ"רים.
- קולנדר, ר. (2013). *לכל צליל יש סיפור, זהות יהודית בשירים מתקופת השוטה*. ירושלים: המרכז ללימודי השואה, מכללה י-ם.
- שטראוס, ב. (תשמ"ז). *האזנה פעילה*. ת"א: מכללת לוינסקי.
- _____. (תשמ"ג). *תו וצליל לתלמיד בביה"ס היסודי*. ירושלים: מעלות.
- _____. (2009). *מדריך לתזמורת*. בעריכת עטרה איזקסון. הוצאה שנייה מתוקנת בגרסא אינטרנטית: www.box.net/shared/boa2z1ao8g
- שטייניץ, ט. (1987). *הוראת המוסיקה בשיעורי ריתמיקה עפ"י שיטת דלקרוז: תאוריה ופרקטיקה*. עברית: ענת וינריב. ת"א: אור-תו.
- _____. (תשמ"א). *לראות ולשמוע, לחשוב ולנוע: שיטה אינטגרטיבית להוראת ריתמוסיקה*. ת"א: רמות, מערכות חינוך.
- שירים ושורשים: מאוצר הפיוטים של קהילות ישראל*. חלק א' (2005), חלק ב' (2010). ירושלים: הוצאת משרד החינוך והתרבות והספורט, המזכירות הפדגוגית - אגף המפמ"רים, הפיקוח על החינוך המוסיקלי.
- שמואלי, ה. (תשמ"א). *מוסיקה לחטיבת הביניים: רקע, תכנים, מטרות, ביצוע, הישגים: תכנית לימודים לבית הספר הממלכתי והממלכתי דתי*. ירושלים: משרד החינוך והתרבות.
- שרים 60: ישראל חוגגת 60 שנה*. (2008). ירושלים: משרד החינוך, המזכירות האקדמית, אגף המפמ"רים, הפיקוח על החינוך המוסיקלי, מורשת קהילות ישראל.
- תלמי, ד. (תשל"ח). *הוראת המוסיקה: הצעה של חמש יחידות לימוד לגן הילדים*. ת"א: המרכז המתודי למוסיקה.

_____. (1987-1988). אוסף חוברות שירים: שירי סתו וחורף, שירי ט"ו בשבט וטבע, לקט שירים לפורים, שירי אביב ופסח, לקט שירים ליום העצמאות א"י וירושלים, ל"ג בעומר, קציר ביכורים, מתן תורה, קיץ. ת"א: מכללת לוינסקי.

תרבות ישראל בפיוט ובזמר: הצעה להוראה בינתחומית. מדריך למורה. ירושלים: משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, המטה לתרבות ישראל, הפיקוח על החינוך המוזיקלי, 2014.

אתר מפמ"ר מוסיקה:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mazkirut_Pedagogit/Music/DvarHamafmar/DvarHamafmar.htm

סביבה לימודית מתוקשבת (תמונות בתערוכה בעריכת טלי גופר) – www.tzafonet.org.il